

GYAKORLATI BEMUTATÓ ÉS ELŐADÁS A POLITÚROZÁSRÓL

Dr. habil Csiha Csilla

A Soproni Egyetem FTT Intézetének meghívására gyakorlati politúrozás bemutatóval egybekötött előadást tartott Vizer József műbútorasztalos-mester és restaurátor, a Magyar Érdemrend Tisztikereszt polgári tagozatának kitüntetettje. Az előadás keretében vetített filmes előadásában bemutatta egy, az indonéz nagykövet megrendelésére készített zongora restaurálásának folyamatát, politúrozását.

A felújításon fiával közösen dolgoztak, a műbútorasztalos-mester igyekezett a családban továbbörökíteni szakmai ismereteit, de szeretné, ha a régi nagy mesterek tudását minél több fiatal megismerné, átvenné. Mivel a politúrozás több, egymásra hordott sellakréteg bedörzsöléséből áll, az egyes rétegek között megfelelő szünetekkel, így a végső réteg kialakítása több napig, akár néhány hétig is eltart.

Annak érdekében, hogy a gyakorlati bemutató megtartható legyen, Vizer mester furnérozott táblákon előzetesen egy háromréteges ala-

Gyakorlati bemutató

Vizer József

pozó bevonatot már előkészített. Ezeken a táblákon mutatta be a politúrozó labda helyes fogását, a fedőpolitúrozáshoz használt olajfajtáját és mennyiségét, amelyet a politúrozó labdára kell cseppenteni, majd hosszú, a tábláról kifutó mozdulatokkal beledörzsölni a felületbe. Az érdeklődő hallgatónak megmutatta azt is, hogy hogyan lehet elrontani, „beégetni” a felületet, és megtanította, hogy nem szabad letenni a labdát a felületre, mert

annak rögtön ott marad a nyoma. Minden érdeklődőnek lehetősége nyílt a politúrozás kipróbálására, továbbá Vizer úr megajándékozta a hallgatókat saját készítésű politúrral, illetve a politúrozó labdával, hogy tovább gyakorolhassanak. Az előadást és a gyakorlati bemutatót nagy érdeklődés kísérte. Vizer úr elmondta, hogy a politúrozás megtanulása rövid, de begyakorlása hosszú időt vesz igénybe. Az előadás végén felajánlást tett a

Papagájfa – *Butea monosperma*

jelenlévők, de minden, politúrozás iránt érdeklődő számára, hogy kész megszervezni egy olyan egyhetes nyári tábort, ahol az érdeklődők mélyebben elsajátíthatják a fafelületek sellakos politúrozásának minden részletét. A tábor még szervezés alatt áll. Vizer mesztert pedig, aki maga is címzetes faipari hallgatója az egyetemnek, várják vissza a hallgatók jövőre is politúrozás-előadás és -gyakorlat megtartására.

A SELLAK

már több mint 3000 éve ismert, az egyetlen állati eredetű gyanta, az Indiában, Thaiföldön és Ázsiában őshonos lakktetű váladéka. 26-féle lakktetű előfordulását dokumentálták, de nagy mennyiségű gyanta megtermelése miatt főként hármat tenyésztenek: a *Kerria lacca*, *Kerria chinensis* és a *Kerria sharda* lakktetű fajokat. A tetű megbontja a kérget, kiszívja a háncsból a cukrokat és egyéb nedveket, amelyeket a fa szállít. A

felsértett kérget azután gyantás/viaszos váladékával fedi be, ezt begyűjtve készítik a sellakot. A lakktetvek több mint 400 fajt kedvelnek, de kereskedelmi mennyiségű gyanta termelésére főként

gyantadarabokat esetenként tovább őrlik, többször megszitálják, a szennyeződések leválasztására. Vízzel is átmoszák, ekkor válik ki az egyik fő termék, az úgynevezett lakkpác, egy vöröses/barnás

A sellak a lakktetű váladékából ered

három fajjal alkalmas: a papagájfa (*Butea monosperma*), a ceylon tölgy (*Schleichera oleosa*) és az indiai jujuba (*Ziziphua Mauritiana*). A gyanta rászáradása után az ágakat letörlik, levágják, majd kézzel vagy géppel lepattogtatják a száraz mézgát. A kéreggel szennyezett

színezék, melyet selyem és gyapjú festésére adnak el.

A hagyományos kézi eljárásban a mosott gyantaőrleményt hosszú, keskeny gyolcsba tekerik, majd két munkás parázs fölött egymással szembe forgatva préseli belőle a hőtől kiolvadó gyantát. Ilyenkor vagy sel-

laktallérokat készítenek a kicsöpögő gyantából (amibe gyakran rögtön belenyomják a gyártó címerét), vagy kilónyi tömböket nyújtanak vékony fóliává, amelyet száradás után összetörve kapják a kereskedelemből jól ismert vékony lapkadarabokból álló sellakpelyhet. A sellak alkoholban jól oldódik, a felhasználó szokta saját gyakorlatának megfelelően, főként etil-alkohollal hígítva előállítani a filmképző oldatot. A sell kifejezés a „pelyhekre” utal, amelyek a fóliává húzott gyanta gyártásakor adódnak. A lach kifejezés mára már majd' minden nyelvben a réteggépző gyanta megnevezése. A lakk kifejezés eredete a sellakhoz, pontosabban a laktetvekhez kötődik: kérdéses volt, hogy hány tetű termel meg egy kilogramm száraz sellakot. Ez máig vitatott, de korábban a 100.000-et valószínűsítették, így a sellak szóban

Pecsétes sellaktallérok

a lakk a százezerre utal, ugyanis az indiai számok között a százezer megnevezése: lakh.

A lakk színe függ a fafajtól, a legvilágosabb szín a ceylon tölgy fogyasztásakor áll elő. A laktetű által előállított gyanta néhány százalék viaszt is tartalmaz. Arra az esetre, ha a kialakított politúrrétegre valamilyen okból még másik lakknak vagy ragasztónak tapadnia kell, viaszmentes sellakot is gyártanak. A sellak felhasználása az 1920-as, 30-as évekig általánosan elterjedt

volt, de a sokkal kevésbé idő- és munkaigényes nitrocellulóz lakk megjelenése kiszorította.

A politúrozás lépései: a sellak-politúrozás első lépése a megfelelően száraz faanyag (furnér) felületének előkezelése olajjal. Többféle olaj

A sellak alkalmazása

is alkalmas lehet (Valent J., 2009), az asztalosmesterek gyakran paraffinolajat javasolnak. Az olajat feleslegben kell felhordani, majd egy tiszta ronggyal vissza kell törölni. Ezután következik a felületek beeresztése: polírozó labdával, erősen hígított gyenge politúrral. Hosszú, lendületes mozdulatokkal kell a labdából a felületre dolgozni a benne lévő politúrt.

A beeresztés részeként negyedéyes fafajok esetében a pórusok kitöltésére sellakba kevert habkőpor felhasználásával krémszerű keveréket készítenek, és a labdával a felületbe dörzsölik, száradás után csiszolják, majd szükség szerint kétszer-háromszor megismétlik. Ezután következhet az alappolírozás. Miután néhány labdát kipolíroztunk, egy éjszakán át száradni hagyjuk a felületet, majd megcsiszoljuk. Az alappolírozást néhány napig folytatjuk kevésbé híg sellakkal. A fedőpolitúrozás következik, melynek néhány csepp olaj a segédanyaga, és a politúr is kevésbé hígított, a politúrozást és

a további sellakfelhordást többször ismételve, éjszakára pihentetve, több napon át folytatjuk.

Végso politúrozás: a lakkréteg kialakult, de a felhasznált olaj miatt olajos fátyol fedi, amit el kell távolítanunk. Kezdetben ismét

hígított politúrral dolgozunk, de néhány labda után csak tiszta hígítót teszünk a labdába és „leszívjuk” az olajat. A felület háromnapnyi pihenés után tekintjük készre száradtnak. Összességében egy nagyon szép és értékes, de vízzel, hővel, vegyszerekkel szemben gyenge ellenállást tanúsító bevonatot kapunk. Napjainkban elsősorban a restaurálásban van nagy jelentősége. ■

Felhasznált irodalom:

Valent József (2009): Összetételükben különböző politúrok előállítása, felületi ellenállásának felmérése Szakdolgozat, Sopron

Képek:

www.exportersindia.com
www.yamaha.com
commons.wikimedia.org
wellermart.com
www.yamaha.com
 Gyakorlati bemutató:
 a szerző felvételei